

PERCEPCE A HODNOCENÍ PROMĚN V PROSTOROVÉ STRUKTUŘE PRAHY

Luděk Sýkora

Hedvika Hrychová

Příspěvek přináší výsledky šetření vnímání současných proměn v prostorové struktuře Prahy několika oslovenými odborníky. Šetření bylo realizováno v rámci výzkumu „Proměny prostorové struktury postkomunistických měst: srovnání Prahy, Bratislavy, Prešova a Olomouce“. Výzkumný projekt se vedle identifikace, klasifikace a vyhodnocení změn v prostorových strukturách zkoumaných měst na základě tradičních výzkumných postupů pokusil o zjištění individuálního, subjektivního pohledu vybraných odborníků působících v rozmanitých oblastech týkajících se rozvoje města. Smyslem bylo konfrontovat výsledky akademického výzkumu s percepcí expertů. Srovnání mělo upozornit na jevy, kterým odborníci přisuzují odlišný význam než vyplynul z výzkumu. Případné rozdíly měly upozornit na oblasti či otázky, které výzkum opominul a vést k jeho korekci.

Vybraným odborníkům bylo zasláno osm otázek, na něž během srpna a září roku 2001 korespondenčně odpovědělo sedmáct z více než dvojnásobného počtu oslovených. Všechny odpovědi a jejich souhrnné vyhodnocení jsou uveřejněné na www.natur.cuni.cz/~sykora/. Zastoupení byli současní i bývalí komunální politici působící na celoměstské úrovni i úrovni městských částí, úředníci pracující ve správě města, úředníci ministerstev, odborníci z poradenských a projekčních firem, investoři v oblasti nemovitostí, akademičtí pracovníci a domácí i zahraniční nevládní neziskové organizace. Shrnutí odpovědí samo o sobě představuje zajímavé svědectví o našich pohledech na proměny prostorové struktury hlavního města Prahy a jeho metropolitní oblasti, o shodách a odlišnostech v hodnocení vývoje, jehož svědky jsme byli v posledních deseti letech.

OTÁZKA 1: K jakým nejvýznamnějším změnám došlo ve fyzické struktuře (např. obnova chátralých nemovitostí ve vnitřním městě, fyzické chátrání sídlišť, nová zástavba v příměstské zóně, zvyšování zastavěnosti v centru, apod.), funkční struktuře (např. komercializace městského centra, nahrazení průmyslových ploch administrativou a obchodem, atd.) a sociálně-prostorové struktuře (např. zvyšování heterogenity, segregace a separace, gentifikace, vytváření příměstských enkláv bohatých) Prahy po roce 1989? Seřadte tyto změny podle významnosti.

Proměny fyzické struktury

Většina respondentů shodně uvedla dvě důležité změny fyzického prostředí

Prahy projevující se v centrální části města. První změnou jsou opravy a zlepšení vzhledu nemovitostí. Respondenti tuto proměnu hodnotí kladně a považují ji za přirozený důsledek znovuzavedení soukromého vlastnictví. Další změnou, na kterou poukazuje většina respondentů, je zahušťování zástavby v centru Prahy, zejména zastavováním proluk. Mnohé odpovědi hodnotí záporně některé konkrétní realizace, jež považují za architektonicky necitlivé nebo nevhodné z důvodu jejich monofunkčnosti. V této souvislosti poukazují na ústupky silnému tlaku velkých investorů, kteří usilují o maximální výtěžnost nemovitostí. Třetí nejčastěji uváděnou změnou ve fyzické struktuře Prahy je výstavba v příměstské zóně. Více než nad velkými nákupními centry a jinými formami komerční výstavby se dotázaní odborníci zamýšlejí nad rezidenční suburbanizací. Považují ji za výraznou změnu ve struktuře metropolitní oblasti Prahy. Někteří respondenti již v první otázce dotazníku varují před prostorovou expanzí města a negativně hodnotí architektonickou kvalitu a urbanistickou koncepci nově vznikajících okrsků rodinných domků.

Zhruba polovina dotázaných věnuje pozornost změnám fyzického stavu sídlišť. Šest respondentů zdůrazňuje chátrání sídlišť, čtyři respondenti pak naopak počátek regenerace, humanizace a také výstavbu sídlišť poslední generace. Mezi změny fyzické struktury, pokládané za podstatné pouze některými respondenty patří chátrání některých objektů v kompaktním městě, mizení starých zákoutí a jejich kouzla, zbudování nových architektonicky kvalitních objektů v Praze a výstavba bytů ve vnitřním městě.

Proměny funkční struktury

Převážná část dotázaných považuje za významnou změnu ve funkční struktuře Prahy komercializaci městského centra. Někteří respondenti poukazují na souvislost s nárůstem turistického ruchu v Praze, devět respondentů upozorňuje na vytlačování rezidenční funkce z centra města (včetně úbytku běžných prodejen potravin v tomto území). Tři respondenti uvádějí vymístění skladování a výroby z centra Prahy.

Devět respondentů zdůrazňuje významné funkční změny ve vnitřním městě. Prakticky všechny z těchto odpovědí se týkají rozšiřování městského centra a nahrazení výrobních a opuštěných okrsků novou administrativně-obchodní zástavbou. Tři respondenti však upozorňují i na pokračující úpadek a chátrání některých průmyslových ploch a vznik tzv. „brown-fields“.

Funkčním změnám suburbánní zóny se věnuje deset respondentů. Za zřetelnou změnu nejčastěji považují výstavbu velkých nákupních center na zelené louce. Tři dotázaní uvádějí také koncentraci skladů a výroby ve vazbě na hlavní dopravní tahy. Tři respondenti poukazují že satelitním rezidenčním zónám chybí obslužné funkce, takže fungují jako noclehárny, v tomto ohledu podobně sídlištím.

Sedm dotázaných se dotýká zeleně a veřejného prostoru vůbec. Zatímco tři hodnotí kladně jeho kultivaci během 90. let, ostatní jsou spíše kritičtí – uvádějí zastavění zelených ploch a chátrání některých parků a veřejných ploch. Další respondenti upozorňují na významné změny v dopravě spojené s nárůstem automobi-

lismu, s nímž jsou spojeny dopravní zácpy a nedostatek parkovacích míst.

Proměny sociálně-prostorové struktury

Jednotliví respondenti se liší v názorech na změny sociálně-prostorové struktury Prahy. Sedm odborníků se domnívá, že zatím v podstatě nedochází k segregaci a sociálně-prostorová struktura se téměř nemění. Čtyři respondenti uvádějí, že se obnovuje prostorová diferenciaci obyvatel a že k segregaci dochází. Pět dotázaných poukazuje na separaci některých bohatších obyvatel v malých enklávách. Za zmínku stojí tvrzení jednoho z odborníků, který uvádí, že do suburbii a nových bytových komplexů směřuje slabší střední vrstva obyvatel, zatímco bohatší vrstvy dávají spíše přednost tradičním atraktivním lokalitám uvnitř města než starým tradičním suburbánním sídlům, jako jsou Klánovice, Dobříchovice, Jevany, Říčany.

V rámci názoru na změny sociálně-prostorové struktury Prahy se někteří respondenti zamýšlejí nad situací panelových sídlišť. Uváděno je stárnutí jejich obyvatelstva, zvýšení příjmové heterogenity a odstěhování některých obyvatel. Zdůrazňován je však i dosavadní vcelku stabilní stav na sídlišťích, ze kterých zatím nejsou slumy.

Čtyři respondenti se dotýkají trendu gentrifkace, který považují za slabý a prostorově omezený na centrum a některá místa ve vnitřním městě. Rómové postupně opouštějí Karlín, Žižkov, Smíchov. Změny v sociálně-prostorové struktuře Prahy způsobuje i příchod imigrantů, např. ukrajinských dělníků a jejich ubytování na sídlišti Košík a v Košíčích.

OTÁZKA 2: Ve kterých zónách města došlo k nejvýznamnějším proměnám? Srovnajte (1) městské centrum, (2) vnitřní město činžovních domů, (3) vilové čtvrtě, (4) sídliště a (5) příměstskou zónu.

Deset dotázaných vytvořilo pořadí všech pěti zón města podle významnosti proměn, tři respondenti seřadili pouze tři zóny nejvýznamnějších proměn, tři respondenti srovnali jen dvě zóny města a jeden respondent pořadí zón města podle významnosti proměn je (1) městské centrum, resp. širší centrum, (2) příměstská zóna, (3) vnitřní město činžovních domů, (4) sídliště, (5) vilové čtvrtě. Žebříček byl stanoven na základě nejčastějšího umístění a průměrné-

ho pořadí; při obou postupech byl výsledek shodný.

(1) městské centrum

První místo z hlediska významnosti změn bylo připisováno nejčastěji centru města. Za nejpodstatněji proměněnou oblast Prahy jej považuje devět (1. místo), resp. třináct (1. – 2. místo společně s příměstskou zónou) respondentů z celkem šestnácti. Dva dotázaní přisoudili centru města 2. místo; podstatněji se podle jejich názoru změnila příměstská zóna. Tři odborníci upravují kategorii „městské centrum“ na „širší centrum“ nebo „centrum a nejbližší okolí“, protože významné proměny podle nich zasahují i přilehlé části vnitřního města. Jeden respondent, možná v této souvislosti, řadí proměnu centra města až na 3. místo, za vnitřní město a suburbánní zónu.

(2) příměstská zóna

Za druhou oblast z hlediska významnosti proměn označovali dotazovaní odborníci nejčastěji příměstskou zónu. Ze všech šestnácti respondentů, kteří se o suburbánní zóně vyjádřili, ji celkem třináct řadí na druhé místo (osm na 2. místo, čtyři na 1. – 2. místo a jeden na 2. – 3. místo). Nikdo nepřisoudil příměstské oblasti v žebříčku významnosti proměn 4. ani 5. místo. Respondenti tedy celkově vnímají centrum města a na druhém místě suburbánní zónu jako dvě oblasti nejintenzivnějších proměn v rámci metropolitního regionu Prahy. Svědčí o tom také skutečnost, že centrum a příměstskou oblast zařadilo do svého žebříčku všech šestnácti hodnocících respondentů, zatímco k ostatním zónám města se někteří nevyjádřili.

(3) vnitřní město

Názory jednotlivých dotazovaných na intenzitu proměn vnitřního města se liší více než u centra Prahy nebo suburbánní zóny. Nejčastěji je vnitřní město řazeno podle významnosti změn na 3. místo (osm respondentů ze třinácti). Zřejmě také hraje roli, zda dotazovaný ve svém hodnocení zohledňuje spíše změny fyzického prostředí, anebo změny funkční, ačkoli oba aspekty spolu souvisí.

(4) sídliště

Panelová sídliště zařadilo do žebříčku významnosti proměn jen deset respondentů. Sedm z nich přisuzuje sídlišťím předposlední 4. místo, za centrem města, suburbánní oblastí a vnitřním městem. Podle

názorů většiny hodnotících k určitým změnám na sídlišťích dochází, ale v malé míře. Respondenti, kteří sídliště do žebříčku nezařadili, zřejmě rovněž považují jejich proměnu za nevýznamnou.

(5) vilové čtvrtě

Vilové čtvrtě pokládají respondenti za oblast města, která se nemění vůbec nebo jen velmi málo. Tento názor mají pravděpodobně i ti, kteří vilové čtvrtě do pořadí proměn neuvedli. Z devíti respondentů, jež se o vilových čtvrtích vyjádřili, jich osm přisuzuje této městské zóně poslední, 5. místo. Jediný respondent vnímá proměnu vilových čtvrtí jako významnější než jsou změny vnitřního města a sídlišť.

OTÁZKA 3: Identifikujte prosím konkrétní lokality jako příklady nejradikálnějších proměn?

Největší počet dotázaných (čtrnáct) uvedl jako lokalitu radikální proměny Anděl na Smíchově. Deset odpovědí označuje za měnící se lokalitu Černý Most a Zličín s okolím dálnice D5 v suburbánní oblasti Prahy. Devět respondentů uvádí Průhonice a zónu kolem dálnice D1 a rovněž devětkrát byl uveden Karlín jako měnící se čtvrt. Sedm dotázaných pokládá za významně změněné lokality Staré Město, Vinohrady a části Nového Města. Na území Nového Města byla jako příklad uváděna zvláště budova Myslbek a prostor mezi náměstím Republiky a Florencí s příklady nových budov v ulici V celnici (Hypobanka, Stará Celnice, Millenium Plaza). Pět odpovědí se shoduje, že proměny doznává také Žižkov, čtyřikrát hovoří respondenti o Vysočanech, Pankráci, Letňanech a dálnici D8 a strakonické výpadovce s přilehlými obcemi. V odpovědích se dále vyskytují odkazy na oživení celé Pražské památkové rezervace, Prahu 6, oblast letiště Ruzyně, Holešovice a řadu jednotlivých obcí v zázemí Prahy.

Za lokality, které zaznamenaly značnou proměnu, jsou v odpovědích považovány především centrum města, některé čtvrti vnitřního města a některé oblasti v suburbánní zóně, vázané na významné dopravní tepny nebo uzly. Sídliště a vilová čtvrt jsou uvedeny pouze jedním respondentem. Lokalita Anděl na Smíchově byla patrně nejfrekventovanější odpovědí nejen pro zde probíhající radikální proměny a rozsáhlost zasaženého území, ale vzhledem k právě probíhající přestavbě a výstavbě i pro svoji aktuálnost.

OTÁZKA 4: Jaké faktory nejvýznamněji ovlivnily Vámi identifikované proměny?

Odborníci nejčastěji uváděli jako nejvýznamnější faktory, ovlivňující proměny Prahy, obecné společensko-ekonomické důvody. Byly to (u jedenácti respondentů): pád totalitního režimu a nástup tržní ekonomiky s rozvojem podnikání, otevření hranic a příchod zahraničních investic a investorů, privatizace a restituce. Další častěji zmiňované impulsy pro revitalizaci Prahy souvisí s výše uvedenými příčinami a s atraktivitou města. Jde o nárůst turistického ruchu v Praze (čtyři respondenti) a specifický zájem investorů o Prahu (tři respondenti).

Odpovědi se dají rozdělit do čtyř skupin. První zahrnuje změnu společensko-ekonomických podmínek a vliv státu na rozvoj města. Zmiňován je například zánik produkce v mnoha výrobních areálech vnitřního města, zablokovaný trh s byty, neexistující státní podpora pro využití stávajících budov, přičemž výstavba na zelené louce je naproti tomu snadnější. Druhá skupina odpovědí zdůrazňuje působení města ke kterému se vyjadřují značně kriticky. Respondenti kritizují především bezkonceptnost rozhodování orgánů města. Třetí skupina faktorů zahrnuje zájem investorů o Prahu a jejich vliv na proměny města (snaha o zviditelnění a maximálně výnosné využití nemovitostí přináší tlak na zvyšování podílu kancelářských ploch). K atraktivitě Prahy mimo jiné přispívá poloha a image města. Poslední skupina faktorů zdůrazňuje růst kupní síly Pražanů, změny životního stylu, narůstající podíl zahraničních rezidentů, diferenciaci společnosti, nevkus zbohatlíků, apod., jež se například promítají v poptávce po suburbánním bydlení.

OTÁZKA 5: Které z Vámi identifikovaných změn považujete za klad a které naopak za hrozbu pro další rozvoj města?

Klady

Pozitivně jsou hodnoceny proměny fyzického prostředí Prahy, zejména opravy budov v centru města (sedm respondentů) a kultivace veřejných ploch a zeleně (čtyři odpovědi). Jako klady jsou zmiňovány i zvyšování úrovně bydlení, dostavba proluk, spontánní revitalizace díky obnově soukromého vlastnictví a jiné. Za pozitivní jevy ve funkční struktuře města považují respondenti přeměnu brownfields na komerční, případně i rezidenční využití

(šest respondentů), někteří navíc zdůrazňují, že dřívější monofunkční plochu nahradilo polyfunkční využití. Kladně je také hodnocen nárůst nabídky občanské vybavenosti v Praze včetně sídlišť. Pozitivně je vnímáno rozšiřování městského centra a přechod na polycentrickou strukturu. Pouze ve dvou odpovědích se klady týkají sociálně-prostorové struktury města: jde o konstatování, že zatím nedochází k téměř žádné segregaci a že velká panelová sídliště mají doposud vcelku stabilní sociální složení. Zmiňována je i možnost veřejnosti ovlivňovat dění ve městě.

Hrozby

Co považují dotazovaní odborníci nejčastěji za hrozbu? Obávají se, že městská památková rezervace by mohla být zničena necitlivými renovacemi a přestavbami, a že by mohla ztratit své jedinečné kouzlo také kvůli odlivu stálých obyvatel a téměř výlučné orientaci na turisty (sedm respondentů). Podle pěti respondentů je hrozbou přílišné rozvolňování a plošné rozšiřování města a ztráta jeho kompaktnosti (urban sprawl). K poničení příměstské krajiny přispívá nejen množství neestetických budov, ale také vyšší provozní náročnost takového sídelní struktury. Se dvěma výše popsanými hrozbami souvisí další často zmiňovaná, a to tlak silných investorů a špatně připravené rozvojové programy, což může způsobit překročení hranic únosnosti v rozvojových lokalitách vedoucí k narušení urbanizovaného i krajinného prostředí (tři odpovědi). Za hrozbu je také považována separace komerční funkce od rezidenční funkce vytvářející nové typy monofunkčních území (čtyři respondenti). Hypermarkety prožívají „vítězné tažení“ (tři odpovědi) a nákupní chování obyvatel se unifikuje. Za velkou hrozbu je také považován nedostatek parkovacích ploch a špatná dopravní politika za současného nárůstu automobilizace (čtyři odpovědi; tématu dopravy se věnuje více respondentů v následujících otázkách). Čtyři dotázaní se zamýšleli nad budoucí situací panelových sídlišť, která zřejmě přeroste ve hrozbu. Povážlivé je chátrání sídlišť a otálení s jejich regenerací, hrozba segregace a ghettoizace některých částí sídlišť. Mezi hrozbami respondenti dále uvedli lhostejnost ze strany města a státu, nevyjasněné majetkové vztahy, velký rozsah majetku města a městských částí, lhostejnost mnoha obyvatel města k okolnímu prostředí,

chátrání některých staveb a rezignaci na zachování starobyklých enkláv.

OTÁZKA 6: Jsou změny probíhající v prostorové struktuře Prahy a její metropolitní oblasti dlouhodobě udržitelné z ekonomického, sociálního a environmentálního hlediska?

Tato otázka přinesla nejrozumnější spektrum odpovědí. Za udržitelné považuje změny sedm respondentů, šest odpovědí zdůrazňuje naopak neudržitelnost. Čtyři dotázaní vyjadřují názor, že se nacházíme na hraně udržitelnosti nebo že udržitelnost nelze posoudit.

Udržitelnost rozvoje

Kladné odpovědi na otázku jsou v některých případech doplněny poukazy na problémy v dílčích oblastech. Jde zejména o řešení dopravní situace, které je považováno za významnou podmínku udržitelnosti. Podobně je zdůrazňována nezbytnost respektování strategického plánu Prahy a chování samosprávy ve smyslu prosazování zájmů voličů, nikoli velkoinvestorů. Dva respondenti považují proměny za přirozené, za návrat k normálu, jenž přináší některým lokalitám časově omezené problémy.

Neudržitelnost rozvoje

Z jakých důvodů pokládá část dotazovaných současné změny v Praze za dlouhodobě neudržitelné? Vývoj je považován za neudržitelný zejména kvůli dopravě. Jeden z respondentů uvádí: „Dodnes se vychází z falešné představy, že lze uspokojit prostorové nároky individuální automobilové dopravy a peníze na dopravu se utápějí v dalších a dalších investicích do této bezedné díry namísto její regulace a preference MHD, taxislužby, cyklistické a pěší dopravy, včetně napojení na širší region prostřednictvím integrované dopravní služby založené na železnici“. Změny prostorové struktury Prahy nejsou dlouhodobě udržitelné, protože Praha nemá zájem řešit svoji rozvojovou strategii, jako jeden z mála krajů nemá svoji rozvojovou agenturu a navíc nemá možnost usměrnit rozvoj na zelených loukách bezkonkurenčně nabízených obcemi v okolí Prahy. Samo město uvolňuje další pozemky na výstavbu, ačkoli ve vnitřní Praze se nachází okolo 1000 ha brownfields. Jeden respondent se zamýšlí, zda „existují změny, které jsou dlouhodobě udržitelné, když je o nich rozhodováno z krátko či středně

dlouhodobého hlediska?“ Změny nejsou udržitelné „v tomto tempu a v této podobě. Až se změny zbrzdí samy, může být pozdě pro mnohé lokality“ zdůrazňuje další z odpovědí.

OTÁZKA 7: Reaguje podle Vás správa města dostatečně na probíhající změny? Jakou roli při usměrňování těchto procesů mají nástroje ovlivňující územní rozvoj města (územní plán, strategický plán, dopravní politika, bytová politika, a další)?

Pozitivní hodnocení

Kladné hodnocení správy města se vyskytlo jedenkrát, zatímco záporné hodnocení devětkrát. Část respondentů však hovořila o některých pozitivních rysech činnosti samosprávy města. Podle nich se samospráva snaží podpořit pozitivní prvky vývoje, samospráva dělá, co za současných podmínek může, řada funkcí je usměrňována, zásady stavebního rozvoje a morálně-architektonické zásady jsou dodržovány, asanace se neprovádí v rozsáhlé míře. Velká část respondentů (11) se shoduje na důležitosti schválení základních plánovacích dokumentů – územního plánu a strategického plánu Prahy. Pouze jediný respondent chválí zásady dopravní politiky. Oblast dopravní politiky je ze strany mnoha dotazovaných naopak kritizována.

Negativní hodnocení

Kritické hlasy se dají seskupit do tří oblastí: negativní hodnocení činnosti samosprávy, nedostatky plánovacích dokumentů a nedostatky jednotlivých politik. Pět respondentů tvrdí, že rozhodnutí jsou vedena politickými či osobními zájmy, nevyužívají informační základnu a orgánům primárně vůbec nejde o rozvoj města. Samospráva dává přednost zisku a krátkodobé výhodnosti a málo věnuje pozornost dlouhodobým důsledkům svých rozhodnutí. Respondenti také kritizují, že samospráva nevyužívá existující nástroje a její neschopnost spolupracovat horizontálně i vertikálně (chybí koordinace městských částí, magistrátu a Středočeského kraje). Objevuje se také hodnocení, že samospráva je pasivní a odkládá zásadní kroky jako neproveditelné. Na omluvu je uváděno, že orgány samosprávy mají poměrně omezené možnosti a narážejí na absurdní zákony.

Respondenti uvádějí, že legislativní chaos umožňuje různý výklad plánovacích dokumentů, jejich nedodržování a průtahy. Dva odborníci zdůrazňují, že

plány nedostatečně respektují potenciály území a limitní kapacitu únosnosti prostředí. Mnoho respondentů sice uznává důležitost strategického plánu pro rozvoj Prahy, ale považují jej za abstraktní a těžko vymahatelný dokument, jehož konkrétnější programy jsou obtížně naplňovány. Územní plán nepřináší nová řešení, sám o sobě není problematický, jeho časté změny a nerespektování jsou však vnímány velmi negativně.

Předmětem kritiky mnoha z dotazovaných byly i jednotlivé politiky. Za bezkonceptní je některými považována památková péče (dva) a bytová politika (čtyři). Velmi kritizována je dopravní politika (šest respondentů) pro svoji koncepční zastaralost a neexistující preferenci environmentálně šetrných způsobů dopravy. Respondenti také negativně hodnotí podporu výstavby na zelené louce oproti využití brownfields a sociální oblast, kam jde málo financí.

OTÁZKA 8: Jaké hlavní změny budou formovat prostorovou strukturu Prahy a její metropolitní oblasti v nejbližších letech?

Vstup do EU

Velký vliv na budoucí vývoj prostorové struktury metropole bude mít vstup České republiky do Evropské unie. Důležitá bude pozice státu v rámci Evropské unie. Respondenti doufají, že Praha obstojí v konkurenci srovnatelných měst středoevropského prostoru a tak můžeme očekávat mírný růst mezinárodní prestiže, posílení kulturní a veletržní pozice Prahy. Dva respondenti v souvislosti s narůstající mezinárodní integrací zdůrazňují narůstající vliv imigrantů na sociální složení obyvatel v některých částech metropole.

Společenský rozvoj

Důležitým aspektem ovlivňujícím další rozvoj bude míra nárůstu „bohatství“ obyvatel. S tím ale také souvisí hrozba rozpínání sociálních nůžek, která může způsobit segregaci a ghettoizaci částí města. V oblasti bydlení bude klíčovým aspektem rozhybání trhu s byty, zejména deregulace nájemného, která přinese větší vnitroměstskou migraci.

Politika

Činnost samosprávy a státu je považována za velmi důležitý předpoklad změn prostorové struktury metropolitní oblasti. Několik respondentů považuje za nezbyt-

nou spolupráci Prahy a Středočeského kraje, aby bylo možné usměrnit nežádoucí prostorovou expanzi Prahy a dekoncentraci případně opřít raději o síť měst kolem Prahy. Jeden z respondentů soudí, že vytvořením silných obvodových center by se vnitřní město mělo učinit natolik atraktivním, aby se omezila rezidenční suburbanizace. Některé odpovědi se týkají činnosti orgánů samosprávy obecně: za žádoucí je považováno omezení vlivu lobvistů ve prospěch odborníků, vytvoření lepších podmínek pro zapojení občanů do rozhodování, majetkoprávní řešení rozvojových ploch ve vnitřním městě i v suburbanizovaných zóně (Holešovice, Vysočany, jihovýchodní a východní okraj města). Pro další vývoj prostorové struktury je také nutná důsledná památková ochrana historického centra.

Doprava

Za významný faktor, který bude formovat prostorovou strukturu metropolitní oblasti, považuje jedenáct respondentů dopravu. Důležitým vliv na proměny prostorové struktury města bude mít vztah mezi městskou hromadnou dopravou a individuálního automobilismu. Někteří respondenti očekávají zhoršení dopravní situace.

Centrum města

Část dotazovaných se ve své odpovědi věnovala budoucímu rozvoji konkrétních lokalit v metropolitním území. U centra města předpokládají do budoucna další zahušťování zástavby, rozšiřování městského centra spojené se vznikem sekundárních center. Dva respondenti očekávají další vyklíňování centra Prahy z hlediska trvalého bydlení obyvatel.

Suburbánní oblast

Proměny suburbánní oblasti se také výrazně podepíší na změně prostorové struktury Prahy. Respondenti v blízké budoucnosti očekávají pokračování suburbánního rozvoje, zejména další výstavbu rezidenčních satelitů, dokončení velkých komerčních center na okraji města, rozvoj průmyslových a skladových zón, celkově vedoucí ke vzniku izolovaných komerčních a obytných zón v suburbánní oblasti.

Vnitřní město

Ve vnitřním městě bude docházet k revitalizaci brownfields a výstavbě kancelářských ploch, např. na Pankráci. Jeden z respondentů se obává, že rozvoj území holešovického meandru se v nejbližší do-

bě nepodaří nastartovat. Další respondent poukazuje na degradaci stávajících tradičních subcenter na hlavních třídách historických předměstí – Nuselská, Dejvická, Moskevská. Jedna z odpovědí předpokládá trend gentrifikace na území celého vnitřního města. Posílení rezidenčního charakteru čtvrti je očekáváno na Vinohradech a částečně v Dejvicích. Také by mělo docházet k posílení sociálního statusu ve vilových čtvrtích a meziválečných zahradních městech.

Sídlíště

Vliv na prostorovou strukturu Prahy bude mít podle několika dotazovaných také budoucí vývoj na sídlíštích: regenerace

a stabilizace některých a naopak degradace jiných sídlíšť a úpadek jejich vybavenosti díky konkurenci nákupních center. Jeden z respondentů uvádí příklady vývoje sídlíšť na konkrétních lokalitách: sociální degradaci předpokládá v některých částech Jižního Města, naopak zlepšení sociálního statusu a rekonstrukce očekává v menších souborech panelových domů, jako jsou Petřiny nebo Invalidovna.

Doc.RNDr. Luděk Sýkora, PhD.

Hedvika Hrychová

katedra sociální geografie

a regionálního rozvoje

Přírodovědecká fakulta Univerzity

Karlovy

Poděkování: Šetření bylo zpracováno v rámci výzkumného projektu „Transformation of Spatial Intra-Urban Structures and their Reflection in Perception (Comparative Study: Prague, Bratislava, Olomouc and Prešov)“, který byl podpořen grantem č. 308/1999 poskytnutým ze strany Research Support Scheme of the Open Society Support Foundation.